

Thematisch werken in het kwadraat

Dramales reizen, foto graaf Holger de Nooij.

Steeds meer scholen kiezen voor onderwijs in samenhang. Sommige teams gebruiken daarvoor methodes waarin vakken geïntegreerd worden aangeboden, denk maar aan IPC, Blink of DaVinci. Andere teams ontwikkelen hun eigen materiaal. Maar in alle gevallen zien we dat de kunstlessen steeds vaker onderdeel vormen van thematisch werken. Hoe pak je dat aan? Hoe laat je kunstlessen aansluiten op de leerdoelen van wereldoriëntatie, taal en rekenen? En welke voordelen ervaren de leerkrachten bij een dergelijke aanpak?

Door: Mech Benjaminsen

Leerlijnen in samenhang

Bij thematisch werken staan de vakken niet op zichzelf maar zijn ze verbonden door een overkoepelend thema. Voorwaarde is dat je als leerkracht zicht hebt op de inhoud en leerlijnen van meerdere vakken en daarin mogelijkheden ziet voor samenhang. Het begint met een thema waar je een aantal leerdoelen bij verzamelt. Vanuit verschillende vakken ontwerp je lessen die aansluiten bij het thema. Per les gebruik je vakspecifieke didactiek, maar voor de leerlingen is het aanbod een organisch geheel. Dat betekent dat je met een volgende les, ook al gaat het om een ander vak, doorgaat met de gemeenschappelijke taal en het perspectief op het onderwerp. Als leerkracht zorg je ervoor dat leerlingen de verbanden gaan zien. Dan leidt het tot verdiepende kennis.

Van schoolvak naar de echte wereld

Op IKC de Toorts in Didam werken ze met IPC. Het is een methode voor onderzoekend en ontdekkend leren. Opvallend is dat de kunstopdrachten in deze methode niet zo onderzoekend zijn. De cultuurcoördinatoren

Marcha en Carmen zijn daarom voortdurend op zoek naar kunstlessen waarmee ze het IPC-aanbod kunnen verrijken. Zo vonden ze bijvoorbeeld de procesgerichte dramales 'Reizen'. In de klas wordt stilgestaan bij allerlei typen vervoer. Eenmaal in het speellokaal beelden ze met pantomime hun eigen 'bijzondere' reis uit. De betrokkenheid is groot en het is mooi om te zien dat leerlingen het geleerde direct naar hun hand zetten. Daardoor is de aangeleerde kennis geen ver-van-hun-bed-show, maar komt het heel dichtbij. Zo wordt een verbinding gemaakt tussen de schoolvakken en de wereld daarbuiten.

Werkdruk verlagend

Kirsten van de Basisschool Bonte Pael in Delft vertelt enthousiast over de thema's van Leskracht. Elke 6 weken wordt voor een overkoepelend thema gekozen, waar de leerdoelen van verschillende zaakvakken én Nederlands aan gekoppeld zijn. Een thema wordt afgesloten met een presentatie. Ik loop de school binnen op het moment dat leerlingen hun werk presenteren aan de ouders. In elk

Resultaat van de les 'Verkeersbord', juf Monique en Gaetry, groep 7-8.

lokaal is te zien hoe ze aan de leerdoelen hebben gewerkt en de beeldende lessen sluiten daar naadloos op aan. Zo zijn ze in de bovenbouw bezig geweest met de leerdoelen van verkeer. Het prikbord hangt vol met zelfbedachte verkeersborden. Kirsten vertelt dat het niet lastig is om lessen te koppelen. Ook geeft ze aan dat de betrokkenheid van leerlingen hoog is en de versnippering kleiner. "En", zo zegt Kirsten, "tijdens de kunstlessen herhalen we de woorden die in het thema centraal staan nog een keer. Je merkt dat ze dan nog beter beklijven". Als ik Kirsten vraag naar de hoeveelheid werk zegt ze resoluut dat thematisch werken juist de druk op het rooster verlaagt.

Op een thema kauwen

Janneke werkt als vakleerkracht beeldend op basisschool het Palet in Hapert. De leerkrachten gebruiken Blink voor wereldoriëntatie en Janneke zorgt ervoor dat de kunstlessen die zij geeft op de thema's aansluiten. Janneke: "Als de leerlingen mijn les binnenkomen, weten ze al aardig wat over het onderwerp. Leerlingen zijn heel betrokken en vinden het leuk om de kennis die ze hebben opgedaan in praktische dingen om te zetten. Daardoor zien ze dat de schoolse kennis niet los staat van de wereld daarbuiten. Bovendien wordt de kennis in een andere context herhaald en dat levert een betere verankering op". De les Nova Zembla is daar een mooi voorbeeld van. In de klas hebben ze het gehad over de tijd van ontdekkingsreizen. In de beeldende les zoomde Janneke in op de reis van Willem Barentz. Leerlingen maakten drukwerk bij de dagboekfragmenten van deze iconische reis. Ze gebruikten oude bronnen en tegelijkertijd stelden ze zich voor hoe zo'n reis vroeger verliep.

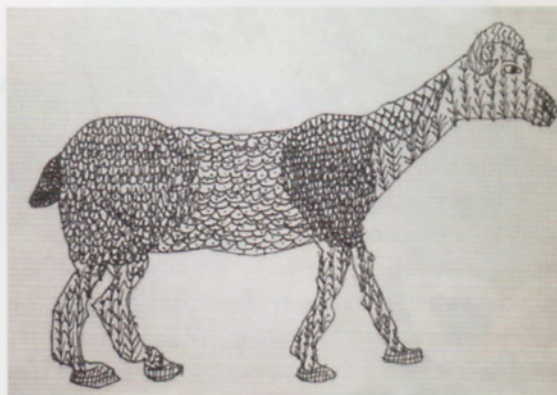
Maar Janneke doet meer. Ze heeft het hele team zo enthousiast gemaakt dat leerkrachten zelf lessen drama, muziek en beeldend geven die aansluiten bij de thema's van Blink, óók de leerkrachten die niet zoveel op hebben met de kunstvakken. Juist het vakoverstijgende karakter haalt deze leerkrachten over de streep. Dat zie je goed terug in het thema Grieken en Romeinen. In alle klassen is beeldend gewerkt: van antieke mozaïeken, Griekse vazen en strijdswagens tot triomfbogen, tempels en Romeinse fabels.

15 juli
In een windstilte dreeven we midden in het ijs.
Het was er 110 vadem diep.

Resultaat van de les 'Nova Zembla', juf Janneke, groep 5.

"Wat het ons oplevert?" Janneke en collega Chantal ervaren talloze voordelen. "Zowel talige als minder talige kinderen kunnen de stof goed begrijpen en er betekenis aan geven. De kinderen werken aan hun culturele identiteit en door het ervaren wordt het thema ook iets van henzelf. Dankzij de kunstlessen kunnen ze even op een thema kauwen en doorleven ze het ook. En omdat we alle werkstukken tentoonstellen, leeft het thema in de school en wordt ook bij andere groepen de interesse aangewakkerd".

Resultaten van de les 'Romeinse fabels', juf Chantal, groep 5-6.

Vakmanschap

Op RKBS Willibrordschool in Vleuten zijn ze een aantal jaar geleden begonnen met het Nederlands Kennis Curriculum. Adjunct Inge Rutten vertelt enthousiast. "Wij steken vol in op kennisoverdracht en maken ons eigen onderwijs. Het taalonderwijs staat in het teken van de zaakvakken en ook de kunstlessen maken daar onderdeel van uit". In de vitrines staan kleurrijke huizen, gemaakt door de kleuters. De opdracht sluit aan bij het thema bouwen met leerdoelen, zoals constructies, constructieprincipes en wonen. Inge vertelt dat ook de muzieklessen op het thema aansluiten. Zo gebruikten de kleuters voorwerpen uit de verschillende kamers van een huis om hun eigen muziek te maken. De kunstlessen zijn hier niet een apart onderdeel en daardoor geef je leerlingen mee dat werken met je handen waardevol is. "En niet minder belangrijk", vertelt Inge, "met deze manier van werken wordt ook het vakmanschap van leerkrachten aangesproken".

Dwarsverbanden

Het aanbieden van onderwijs in samenhang gaat op sommige scholen nog een stap verder, zoals op de Piusschool in Abcoude. Daar zijn de leerlijnen van de zaakvakken gekoppeld aan de leerlijn beeldend. "Het is even puzzelen", zo vertellen Elly en Daphne. "Eerst moet je als team bepalen op welke beeldende onderdelen je de leerlijn wil samenstellen. Wij kozen voor 10 verschillende werkwijzen die elk jaar terugkomen. Vervolgens gingen we op zoek naar beeldende lessen die qua inhoud aansloten bij de thema's van Blink én bij een van de werkwijzen uit onze leerlijn. Wij maakten daarvoor gebruik van een hele flexibele methode". De collega's van Elly en Daphne zijn enthousiast. "Je kunt als leerkracht allerlei dwarsverbanden aangeven en het maakt de lessen extra betekenisvol. Neem bijvoorbeeld het thema "weer". Met de zaakvakken hebben we het over de cyclus van het water, en weertypen. Daar sluit dan de houtskool-les "Er zit een luchtje aan" perfect op aan. Zo werken we tegelijkertijd aan twee leerlijnen en door de combinatie wordt kennis verdiept. Het is een soort thematisch werken in het kwadraat."

Verder lezen?

Bootsma, M & Naaijken, E. (2023). Bijna alles wat je moet weten over thematisch onderwijs. Uitgeverij Pica

Resultaat van de les 'Mijn huis jouw huis', meester Elwin, groep 1-2

Resultaten van de les 'Er zit een luchtje aan', juf Daphne, groep 8.

Over de auteur

Mech Benjaminsen geeft vanuit de stichting Creëer en Leer training en coaching op maat. Thematisch werken en het samenstellen van een geheel eigen leerlijn voor de kunstvakken is een van haar specialiteiten.

Over de afbeeldingen:

De werkstukken bij dit artikel zijn allemaal afkomstig uit het museum van de methode Creëer en Leer.

Meer info:

Voor meer informatie over de methode Creëer en Leer/ drama mail of kijk op de website:

m.benjaminsen@creereenenleer.nl

www.creereenenleer.nl